

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ДО МАЙБУТНЬОЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний освітній простір першочергово ставить за мету виховання активної, творчої, діяльної та конкурентоспроможної особистості, здатної бути відповідальною, компетентною у фаховій сфері, готовою до самостійних рішень у нестандартних ситуаціях. Такі риси особистості сьогодні є головними для здобуття якісної освіти і, безумовно, вони є важливим фактором стійкого розвитку соціуму. Навчально-виховна діяльність школи XXI століття покликана не просто дати учневі суму знань, сформувавши ряд умінь і навичок, а розвивати в неї компетентність як важливу необхідність для розв'язання конкретних завдань, які повинні реалізовувати професійне, а отже, і особистісне самовизначення людини.

Умови ринку праці вимагають підготовки молоді до професійної діяльності як можливості ефективного використання суспільного потенціалу. Відповідно орієнтуванню на спеціалізацію у суспільному аспекті сприяє профільне навчання, спрямоване на інтенсифікацію професійного самовизначення шляхом диференціації та індивідуалізації навчання у контексті компетентнісного підходу до освітнього процесу. Орієнтація на компетентнісний підхід у визначенні цілей освіти є головною у роботах як вітчизняних дослідників Л. Ломако, В. Раєвського, Г. Токмань й ін., так і російських – І. Дахіна, М. Скаткіна, А. Хуторського. Питання підготовки вчителя до роботи в умовах компетентнісного підходу вивчають науковці А. Ситченко, В. Шуляр.

Слово **“компетентність”** походить від латинського слова *competens*, що в перекладі означає *“належний”, “здібний”*. **Компетентнісний підхід** – це спрямованість освітнього процесу на набуття та розвиток базових компетентностей особистості. Такий підхід передбачає сукупність знань з навчальної дисципліни, власного досвіду діяльності, досвіду творчої діяльності, досвіду емоційно-ціннісної діяльності.

Освітні компетенції (за визначенням дидактів В. Краєвського, А. Хуторського) – це соціальна вимога до освітньої підготовки, яка виражається сукупністю взаємопов'язаних компонентів – ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, інструментарію пізнання, досвіду діяльності стосовно визначеного кола об'єктів реальної дійсності, потрібних для здійснення соціально значущої продуктивної праці. *Компетентність* – це оволодіння відповідною компетенцією [1, с. 7]. Це вже сформована сукупність якостей особистості, які виражають здатність особистості нагромаджувати, інтегрувати знання, уміння, здобутий досвід для досягнення поставлених цілей.

Ми характеризуємо компетентності саме старшокласників, тому, на нашу думку, доцільно виокремити освітні компетенції, які будуть орієнтирами у здобуванні профільної освіти. Розглянемо їх на основі типології А. Хуторського, який виділяє такі блоки [2, с. 4]:

1) *ціннісно-смісловий* (компетентність у сфері світогляду, ціннісних орієнтирів, що забезпечує механізм самовизначення учня в ситуаціях навчальної чи іншої діяльності, впливає на формування його індивідуальної освітньої траєкторії та програми життєдіяльності в цілому);

2) *загальнокультурний* (охоплює коло питань національної й загальнолюдської культури, духовно-моральних основ життя, що сприяють формуванню культурологічного і загальнолюдського розуміння світу);

3) *навчально-пізнавальний* (охоплює сукупність знань, умінь і навичок організації цілевизначення, планування, генерації ідей, аналізу, рефлексії, самооцінювання навчально-пізнавальної діяльності; передбачає формування функціональної грамотності, а саме: вміння відрізнити факти від домислів, володіння вимірювальними навичками, використання ймовірнісних, статистичних та інших методів пізнання);

4) *інформаційний* (формування вмінь самостійно шукати, відбирати й аналізувати необхідну інформацію, організувати, перетворювати, зберігати та передавати її);

5) *комунікативний* (передбачає вміння взаємодіяти з людьми і подіями, працювати в групі, презентувати себе засобами мовленнєвої комунікації);

6) *соціально-трудоий* (означає володіння знаннями й досвідом у різних сферах: суспільній діяльності, соціально-трудоий, у сфері сімейних стосунків та обов'язків, у питаннях економіки й права, у галузі професійного самовизначення; формування навичок соціальної активності та функціональної грамотності);

7) *особистісного самовдосконалення* (засвоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції і самопідтримки; ця компетенція охоплює правила особистої гігієни, турботи про власне здоров'я, статевої грамотності, внутрішньої екологічної культури).

Ці блоки компетенцій "мотивуються головними цілями загальної освіти, структурним представленням соціального досвіду й досвіду особистості, а також основними видами діяльності учня, що дають йому змогу опановувати соціальний досвід, формувати вміння і життєво важливі навички практичної діяльності в сучасному суспільстві" [2, с. 3]. Запорука успішної соціалізації учнів – це формування ключових компетентностей. Вони визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні види життєдіяльності, ефективно розв'язувати різні навчальні завдання та життєві проблеми.

Учень, який навчається в сучасному навчальному закладі, – це особистість, у якій мають бути сформовані всі ключові компетентності. Саме така особистість зможе успішно самореалізуватися в соціумі як свідомий та відповідальний громадянин, високий професіонал, особистість. Успішність та ефективність формування компетентностей учнів залежать від форм і методів організації навчально-виховного процесу. Пріоритетними в цьому відношенні стають сучасні педагогічні технології, інтерактивні методи навчання, інформаційні комп'ютерні технології, презентації, які забезпечують активні форми діяльності учнів, залучають їх до творчого процесу пізнання, дослідження проблем, формування власної думки та самореалізації. Та основним, на нашу думку, способом реалізації компетентісного підходу у вихованні і навчанні старшокласників є профільне навчання як важливий аспект підготовки до майбутньої трудової діяльності.

Згідно з Концепцією профільного навчання у старшій школі [5, с. 6] рівень стандарту – обов'язковий мінімум змісту навчальних предметів, який не передбачає подальшого їх вивчення. Академічний рівень – обсяг змісту, достатній для подальшого вивчення предметів у вищих навчальних закладах; визначається для навчальних предметів, які не є профільними, але базовими або близькими до профільних. Зміст навчання на першому і другому рівнях визначається Державним загальноосвітнім стандартом. Рівень профільної підготовки – поглиблений зміст начальних предметів, передбачає орієнтацію на майбутню професію та реалізується у таких напрямках: профільні загальноосвітні предмети; курси за вибором (спеціальні та факультативні курси); додаткова позашкільна освіта (гуртки, індивідуальні заняття).

На нашу думку, доцільно та важливо зазначити, що ж означає таке загальнодидактичне явище як профільне навчання. Дослідник Л. Липова зауважує, що "під профілізацією розуміють такий розподіл годин базисного начального плану, за якого на групу предметів (профільних) однієї або двох освітніх галузей виділяється більше навчального часу, ніж у базисному навчальному плані, тобто з базисних (непрофільних) дисциплін", і називає профільне навчання одним із пріоритетних напрямів модернізації системи загальної середньої освіти в Україні [6, с. 13]. На концептуальному рівні профільне навчання визначається як один зі шляхів забезпечення рівного доступу до якісної освіти; інноваційний характер сучасної профільної освіти характеризують ідеї, які потребують розробки та реалізації на всіх рівнях, а це:

1) наскрізна профільна освіта, що означає моделювання загальнопредметної та профільної освіти на кожному етапі загальної середньої освіти (початкової, основної, старшої) з позиції характеристики змісту освіти, пріоритетів, цінностей, ключових особливостей, ступеня, критеріїв оцінки підсумкових результатів;

2) соціально обумовлені принципи відбору змісту освіти – інформаційної ємності та соціальної ефективності;

3) реалізація змісту освіти на підставі проектно-технологічного підходу, що інтегрує всі види діяльності людини – від появи творчого задуму до реалізації готового продукту;

4) елективний шлях профілізації, який є набагато дешевшим, ніж мережний, суть його полягає в тому, що учням за рахунок варіативної складової навчального плану пропонуються елективні курси;

5) зміна пріоритетних форм організації навчально-виховного процесу;

6) формування компетентності професійної спрямованості випускника профільного класу;

7) наявність інноваційних рішень щодо визначення змісту профільної освіти та навчальних результатів [5, с. 8].

Отже, компетентнісно орієнтоване навчання, зокрема профілізація освіти, у контексті політехнізму покликане сформувати професійну позицію старшокласника, сприяти подальшому самовизначенню та самовдосконаленню особистості у суспільстві, виховувати конкурентно-спроможного випускника, який буде готовим до майбутньої трудової діяльності.

Список використаної літератури

1. Варзацька Л. Проектна діяльність у системі компетентнісної мовної освіти / Л. Варзацька // Дивослово. – 2012. – №9. – С. 7–9.
2. Голуб Н. Риторична компетентність учнів старших класів як показник сучасної мовної освіти / Н. Голуб // Українська мова і література в школі. – 2010. – №8. – С. 2–7.
3. Єрмаков І. Феномен компетентнісно спрямованої освіти / І. Єрмаков // Школа. – 2006. – №12. – С. 5–7.
4. Кобзар О. До проблеми формування соціокультурної компетенції учнів середнього та старшого шкільного віку (на основі результатів асоціативного експерименту) / Оксана Кобзар // Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження і засіб навчання мови : міжнародна конференція: зб. наук. доп. / Полт. держ. педаг. університет імені В. Г. Короленка; Полт. обл. ін-т післядипломної пед. освіти. – Полтава, 2007. – Т. 2. – С. 313–319.
5. Концепція профільного навчання в старшій школі // Українська мова в гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2003. – №3. – С. 5–15.
6. Липова Л. Спецкурси як вагомий чинник профільного навчання і профорієнтації / Л. Липова, П. Замаскіна, В. Малишев // Рідна школа. – 2008. – №3-4. – С. 3–6.
7. Липова Л. Спецкурси як важлива складова змісту профільного навчання / Л. Липова, П. Замаскіна, В. Малишев // Рідна школа. – 2006. – №10. – С. 13–15.

Яна Івко

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ

Сьогодні технічний прогрес інтегрується до всіх ланок суспільного життя, зокрема й освіти. Можна впевнено сказати, що за таких умов великого значення набуває політехнічна освіта. Політехнізм в освіті, зокрема, полягає у психологічній підготовці молоді до праці; вона потрібна для вибору випускниками шкіл професії і повноцінного оволодіння нею, подальшого постійного вдосконалення в тій або іншій галузі праці у зв'язку з безперервним розвитком техніки і технології. При цьому не можна не враховувати значення політехнічної освіти для формування наукового світогляду школярів, підвищення рівня загальної освіченості, розвитку наукових і технічних інтересів, озброєння вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці. Тобто, ми говоримо про необхідність політехнічної освіти як засобу підготовки свідомого громадянина, що знайшов власне призначення, здобувши професію, яка буде його влаштовувати; як засобу формування всебічно розвиненої особистості, яка легко буде орієнтуватися в суспільстві, посівши певну соціальну роль; застосовуватиме свої теоретичні знання на